

Dominik Sypniewski

Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 marca 2015 r. K 19

Rocznik Samorządowy 5, 261-268

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dominik Sypniewski, Wydział Administracji i Nauk Społecznych Politechniki Warszawskiej

Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 marca 2015 r. K 19/14¹

1. Wprowadzenie

Komentowany wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczy jednej z najpoważniejszych reform prawa publicznego gospodarczego przeprowadzonej w latach 2013–2015. Celem tej reformy było ograniczenie liczby zawodów regulowanych poprzez całkowite bądź częściowe zniesienie barier administracyjnych w zakresie dostępu do tych zawodów². Wśród zawodów objętych reformą znalazł się również zawód urbanisty, który w dotychczas obowiązującym stanie prawnym był traktowany jako zawód zaufania publicznego. O ile jednak w przypadku zawodu architekta, inżyniera budownictwa czy doradcy podatkowego zmiany ograniczyły się do drobnej liberalizacji zasad dostępu do zawodu, to w przypadku zawodu urbanisty ustawodawca zdecydował o całkowitej likwidacji samorządu zawodowego i nadaniu zawodowi nowego statusu³. W odniesieniu do istotnej części tych zmian grupa posłów wystąpiła do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie ich zgodności z Konstytucją RP⁴. Przedmiotem glosy jest analiza tej części wyroku TK, która dotyczy zgodności ustawy deregulacyjnej z artykułem 17 ust. 1 Konstytucji RP.

2. Teza wyroku

Wniosek o zbadanie zgodności ustawy deregulacyjnej z Konstytucją RP dotyczył właściwie wszystkich jej przepisów mających wpływ na regulację zawodu urbanisty, a jako wzorzec kontroli wskazano przede wszystkim art. 2, art. 17 ust. 1 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że poszczególne przepisy ustawy deregulacyjnej są zgodne albo nie są niezgodne z Konstytucją RP, a pewnej części umorzył postępowanie.

Ze względu na zakres i cel glosy kluczowe znaczenie ma pkt 1 sentencji, w którym Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 29 ust. 1 ustawy deregulacyjnej, który „zniósł samorząd zawodowy urbanistów”, nie jest niezgodny z art. 17 ust. 1 Konstytucji RP oraz wynikającą z art. 2 Konstytucji RP „zasadą ochrony praw nabytych w zakresie prawa do posiadania samorządu zawodowego”. Wprawdzie podobny charakter ma również pkt 4(b) sentencji stwierdzający, że nowelizacja ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach

zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów (Dz.U. z 2001 r. Nr 5, poz. 42, ze zm.) wynikająca z art. 5 pkt. 4 ustawy deregulacyjnej nie jest niezgodna z art. 2 i art. 17 ust. 1 Konstytucji RP, to jednak należy uznać, że przepis ten ma charakter techniczny i jest konsekwencją przywołanego art. 29 ust. 1.

W odniesieniu do instytucji samorządu zawodowego oraz zawodów zaufania publicznego wyrok TK ma charakter precedensowy. O ile Trybunał Konstytucyjny uznawał zgodność z Konstytucją RP przepisów, które liberalizowały zasady dostępu do zawodów zaufania publicznego, ograniczając tym samym władztwo publicznoprawne samorządów zawodowych, to w komentowanym orzeczeniu *de facto* potwierdził prawo ustawodawcy zwykłego do tworzenia i znoszenia samorządów zawodowych.

3. Czy urbanista jest zawodem zaufania publicznego?

Od strony materialnoprawnej kluczowe znaczenie dla oceny zgodności z Konstytucją RP artykułu 29 ust. 1 ustawy deregulacyjnej miało rozstrzygnięcie czy urbanista jest zawodem zaufania publicznego. W leksykonie urbanistyki znajduje się siedem znaczeń pojęcia „urbanista”, które w większości odwołują się do wykonywania specjalistycznego zawodu polegającego na projektowaniu i planowaniu zagospodarowania przestrzennego miast⁵.

Przed wejściem w życie ustawy deregulacyjnej wykonywanie zawodu urbanisty było określone jako „projektowanie zagospodarowania przestrzeni w skali regionalnej i lokalnej, zgodnie z wymaganiami ładu przestrzennego, ochrony wartości architektonicznych i krajobrazowych, z wymaganiami ochrony środowiska, racjonalności struktur osadniczych i sieci infrastruktury oraz na edukacji w tym zakresie”⁶. Prawo do wykonywania zawodu urbanisty zostało zastrzeżone wyłącznie na rzecz osób wpisanych na listę członków. Na gruncie uchylonego art. 5 ust. 3 u.s.z. członkiem izby urbanistów mogły zostać wyłącznie osoby, które spełniały jeden z określonych w ustawie warunków. Warunki te obejmowały: (i) posiadanie uprawnień zawodowych uzyskanych na podstawie kolejnych ustaw planistycznych, (ii) posiadanie dyplomu ukończenia studiów wyższych na kierunkach architektura, urbanistyka lub gospodarka przestrzenna oraz doświadczenia zawodowego zdobytego w czasie dwuletniej pracy związanej z gospodarką przestrzenną; (iii) posiadanie dyplomu ukończenia studiów wyższych na innym kierunku uzupełnionych studiami podyplomowymi w zakresie planowania przestrzennego, urbanistyki lub gospodarki przestrzennej, a także doświadczenia zawodowego zdobytego w czasie trzyletniej pracy związanej z gospodarką przestrzenną, alternatywnie uzupełnionego o złożenie egzaminu ze znajomości przepisów prawnych dotyczących gospodarki przestrzennej oraz praktycznego zastosowania wiedzy w zakresie urbanistyki albo (iv) posiadanie kwalifikacji zawodowych do projektowania za-

gospodarowania przestrzeni i zagospodarowania przestrzennego w skali lokalnej i regionalnej zdobytych w państwie należącym do Unii Europejskiej. Poza wskazanym wyżej zakresem zawodu urbanisty, w aktach prawnych regulujących specjalistyczne planowanie przestrzenne wskazane były inne czynności wykonywane przez osoby wpisane na listę członków samorządu zawodowego urbanistów⁷. Konsekwencją wejścia w życie ustawy deregulacyjnej było usunięcie z systemu prawnego ograniczenia podmiotowego w postaci obowiązku przynależności do izby urbanistów. Mechanizm przyznający prawo do sporządzania projektów planów zagospodarowania przestrzennego województwa, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a także projektów wskazanych w przypisie ii, wyłącznie osobom spełniającym jeden ze wskazanych w ustawie warunków został jednak utrzymany, z zastrzeżeniem że ustawodawca przeniósł go do art. 5 u.p.z.p. Tym samym, w stanie prawnym obowiązującym po wejściu w życie ustawy deregulacyjnej, jako urbanistę należy rozumieć osobę, która spełnia jeden z warunków określonych w art. 5 u.p.z.p.⁸

Ze względu na skutki prawne, ale również skutki gospodarcze i społeczne dokumentów, których projekty sporządzają urbaniści, właściwie nie powinno budzić wątpliwości, że wykonywanie zawodu urbanisty jest związane z ochroną interesu publicznego. Czy to jest wystarczające, żeby uznać urbanistów za zawód zaufania publicznego? W dotychczasowym orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego zwrócono uwagę, że zawód zaufania publicznego polega „na obsłudze osobistych potrzeb ludzkich, wiążący się z przyjmowaniem informacji dotyczących życia osobistego i zorganizowany w sposób uzasadniający przekonanie społeczne o właściwym dla interesów jednostki wykorzystywaniu tych informacji przez świadczących usługi”⁹, wymaga „posiadania bardzo wysokich umiejętności fachowych, zwykle ukończenia wyższych studiów oraz odbycia dalszych szkoleń”¹⁰, a osoby które go wykonują powinny spełniać specyficzne warunki dotyczące „kwalifikacji moralnych określanych na przykład jako nieskazitelny charakter czy rękojmia prawidłowego wykonywania zawodu”¹¹. Biorąc pod uwagę takie kryteria Trybunał Konstytucyjny uznał, że urbanista nie jest zawodem zaufania publicznego. Kluczowym argumentem okazał się brak „bezpośrednich relacji albo szczególnych więzi urbanistów z osobami fizycznymi”, co pozostaje w związku z sytuacją rynkową urbanistów, dla których podstawowym klientem są jednostki samorządu terytorialnego. W tym kontekście, interpretacja Trybunału Konstytucyjnego jest oczywiście zgodna z wcześniejszymi orzeczeniami i poglądami doktryny, a dodatkowo - co pokazuje pkt 5.5. uzasadnienia - przesądza, że w tej sprawie artykuł 17 ust. 1 Konstytucji RP nie może być wzorcem kontroli.

Czy argument Trybunału Konstytucyjnego, że „w wyniku działalności urbanistów zasadniczo nie są zagrożone zindywidualizowane dobra jednostek” jest jednak w pełni słuszny? Dostrzegając kreatywną rolę organów samorządu gminnego w procesie uchwalania aktów planistycznych o charakterze ogólnym czy też rozstrzygnięć indywidualnych, trudno nie zwrócić uwagi, że rekomendacje urbanistów mają istotny wpływ na wartość nieruchomości gruntowych, rozwój infrastruktury technicznej i społecznej czy też wspieranie rozwoju zrównoważonego. To urbanista dokonuje, przynajmniej na wstępnym etapie, wyważenia licznych interesów indywidualnych i interesu publicznego¹². W literaturze zwraca się uwagę, że choć nie jest on podmiotem polityki przestrzennej, to powinien on brać udział w dyskusji publicznej nad projektem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a także, że to wyłącznie urbanista „będzie w stanie bronić w sposób merytoryczny i rzeczowy rozwiązań, które sam zaprojektował”¹³. Choć zawód urbanisty ma inną specyfikę niż zawody prawnicze czy też lekarskie, to spełnia on przede wszystkim kryterium szczególnego natężenia wykonywania funkcji publicznej, a także konieczność posiadania odpowiedniego wykształcenia oraz przygotowania zawodowego. Ze względu na wskazane wątpliwości, uzasadnienie wyroku TK w zakresie dotyczącym braku kwalifikacji urbanisty jako zawodu zaufania publicznego nie wydaje się do końca przekonujące.

4. Czy z artykułu 17 ust. 1 Konstytucji RP wynika prawo do samorządu zawodowego?

Niezależnie od tego czy uznamy bądź nie uznamy urbanistę za zawód zaufania publicznego, wydaje się, że kluczowym problemem dla analizy zgodności artykułu 29 ust. 1 ustawy deregulacyjnej z artykułem 17 ust. 1 Konstytucji RP jest znalezienie odpowiedzi na kluczowe pytania. Po pierwsze, czy utworzenie samorządu zawodowego dla osób wykonujących dany zawód zaufania publicznego jest obowiązkiem ustawodawcy. Po drugie zaś, czy artykuł 17 ust. 1 Konstytucji RP w ogólny sposób określa zakres zadań wykonywanych przez taki samorząd, w przypadku jego utworzenia. We wniosku do Trybunału Konstytucyjnego pojawiło się nawet sformułowanie „kolektywne prawo do posiadania samorządu zawodowego”, które to prawo miałyby przysługiwać urbanistom jako osobom wykonującym zawód zaufania publicznego. Z drugiej strony, w obowiązującym stanie prawnym można wskazać doradcę inwestycyjnego jako przykład zawodu zaufania publicznego, dla którego ustawodawca nie utworzył samorządu zawodowego¹⁴. Biorąc pod uwagę wątpliwości dotyczące kwalifikacji urbanisty jako zawodu zaufania publicznego, to właśnie analiza norm prawnych zawartych w artykule 17 ust. 1 Konstytucji RP jest w przedmiotowym wyroku kluczowa.

We wcześniejszym orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny zwracał uwagę, że artykuł 17 ust. 1 Konstytucji RP „nie stanowi podstawy do konstruowania odrębnego prawa lub wolności konstytucyjnej”¹⁵, a utworzenie samorządu zawodowego jest „suwerennym rozstrzygnięciem ustawodawcy”¹⁶. Taka interpretacja jest zgodna z literalną treścią upoważnienia zawartego w artykule 17 ust. Konstytucji RP. Sformułowanie „można tworzyć” należy rozumieć jako dopuszczenie możliwości utworzenia przez ustawodawcę samorządu zawodowego sprawującego pieczę nad należytym wykonywaniem zawodu zaufania publicznego, a nie jako obowiązek utworzenia takiego samorządu. W konsekwencji należy uznać, że zakres upoważnienia obejmuje również likwidację samorządu zawodowego, zwłaszcza w przypadku wprowadzenia przez ustawodawcę innych mechanizmów gwarantujących należyte wykonywanie zawodu zaufania publicznego.

Podobne stanowisko zostało przyjęte przez Trybunał w pkt. 4.4. uzasadnienia, gdzie wskazano, że jeżeli „ustawodawca dostrzega konieczność wykonania pewnych zadań publicznych i uzna, że powołanie samorządu zawodowego jest efektywnym sposobem ich osiągnięcia, to może zdecydować o utworzeniu właściwego rodzaju samorządu”. Z kolei w pkt 6.3. uzasadnienia Trybunał konsekwentnie przyjął, że wystarczającą przesłanką do likwidacji samorządu zawodowego jest wprowadzenie przez ustawodawcę innych środków prawnych służących ochronie interesu publicznego związanego z wykonywaniem zawodu zaufania publicznego, choć zwrócił również uwagę, że wymaga to dokonania „starannej oceny prowadzącej do wniosku, że nie występują względy przemawiające za jego dalszym funkcjonowaniem”.

5. Podsumowanie

O ile dotychczasowe orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące samorządu zawodowego dotyczyło przede wszystkim kompetencji przysługujących samorządowi zawodowemu oraz zakresu nadzoru administracji rządowej nad samorządem zawodowym, to w przedmiotowej sprawie analizowano dopuszczalność całkowitej likwidacji samorządu zawodowego. Decyzją ustawodawcy zniesiony został samorząd zawodowy urbanistów, a więc samorząd zrzeszający stosunkowo najmniejszą liczbę członków – w porównaniu do innych samorządów zawodowych – którzy nabyli uprawnienia zawodowe przede wszystkim pod rządami wcześniej obowiązujących przepisów. Z perspektywy instytucji samorządu zawodowego wyrok jest jednak niezwykle ważny, ponieważ tezy przedstawione w pkt. 4 glosy mają charakter uniwersalny i odnoszą się właściwie do każdego zawodu zaufania publicznego, dla którego ustawodawca utworzył samorząd zawodowy.

Art. 17 ust. 1 Konstytucji RP nie wprowadził definicji zawodu zaufania publicznego. Powołanie samorządu zawodowego, który w ramach sprawowania pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu może podejmować działania regulacyjne w istocie ograniczające konkurencję, jest przywilejem oraz źródłem etosu i prestiżu danego zawodu. Z tego powodu należy pozytywnie ocenić próby formułowania przez Trybunał Konstytucyjny indywidualnych kryteriów kwalifikujących zawody jako zawody zaufania publicznego, choć w przypadku zawodu urbanisty brak tej kwalifikacji może budzić wątpliwości.

Przedstawionych rozważań nie należy traktować jako bezpośredniej czy też pośredniej krytyki samorządu zawodowego. Ich celem jest pokazanie, że na gruncie obowiązującego artykułu 17 ust. 1 Konstytucji RP ustawodawca ma prawo tworzyć i likwidować samorządy zawodowe dla zawodów zaufania publicznego w ramach realizowanych polityk publicznych. Jest to również zgodne z państwową teorią samorządu, na gruncie której samorząd zawodowy nie może posiadać żadnych kompetencji nie pochodzących od państwa. Warto również zwrócić uwagę, że w przeciwieństwie do samorządu terytorialnego, samorząd zawodowy nie ma na gruncie Konstytucji RP gwarancji wykonywania istotnej części zadań publicznych związanych ze sprawowaniem pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu, stosownego udziału w dochodach publicznych czy też ochrony sądowej.

Zupełnie innym problemem, który wykracza poza zakres niniejszej glosy, jest ocena celowości takich działań. W komentowanym wyroku Trybunał zasygnalizował, że działania takie powinny wynikać z zastosowania innych środków prawnych zapewniających należyte wykonywanie zawodu. Bardzo podobna argumentacja została przedstawiona przez Trybunał w orzecznictwie dotyczącym zgodności z Konstytucją RP przepisów regulujących organizację egzaminów zawodowych dla zawodów prawniczych, które znacząco ograniczyły rolę samorządów zawodowych¹⁷. W praktyce orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, w tym zwłaszcza komentowany wyrok, wskazuje że ustawodawca nie ma obowiązku wykorzystywania w regulacji zawodów zaufania publicznego instytucji samorządu zawodowego. Z tej perspektywy jeżeli ustawodawca oceni, że samorząd zawodowy nie sprawuje pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu w sposób właściwy, to może podjąć decyzję o wprowadzeniu modelu regulacji zawodu niewymagającego udziału samorządu zawodowego. W praktyce może to również prowadzić do redefinicji instytucji samorządu zawodowego, polegającej na zmniejszeniu zakresu władztwa publicznoprawnego przysługującego organom samorządu zawodowego lub zwiększeniu zakresu nadzoru sprawowanego przez organy administracji rządowej¹⁸.

¹ Dalej: wyrok TK.

² Zob. uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych, Druk sejmowy nr 1576, Warszawa 2013.

³ Zob. art. 1, art. 5 i art. 8 ustawy z 9 maja 2014 r. o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych, Dz.U. poz. 769, dalej: ustawa deregulacyjna.

⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. Nr 78, poz. 843.

⁵ P. Saternus, *Leksykon urbanistyki i planowania przestrzennego*, Warszawa 2013, s. 549-550.

⁶ Art. 2 ust. 3 ustawy z 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów Dz.U. z 2001 r., Nr 5 poz. 42, dalej: u.s.z.

⁷ Jako przykłady można wskazać: sporządzanie miejscowego planu odbudowy obiektów budowlanych (art. 13d ust. 5 ustawy z 11 sierpnia 2001 r. o szczególnych zasadach odbudowy, remontów i rozbiórek obiektów budowlanych zniszczonych lub uszkodzonych w wyniku działania żywiołu, Dz.U. Nr 84, poz. 906, z późn. zm.); sporządzanie projektów decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy (art. 50 ust. 4 i art. 60 ust. ustawy z 27 czerwca o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, t.j.: Dz.U. z 2012 r., poz. 647, z późn. zm., dalej: u.p.z.p.), sporządzanie projektu decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji w zakresie terminalu (art. 10 ust. 2 ustawy z 24 kwietnia 2009 r. o inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu w zakresie sporządzania projektu decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji w zakresie terminalu, Dz.U. Nr 84, poz. 700, z późn. zm.) czy też sporządzanie projektu decyzji o ustaleniu lokalizacji regionalnej sieci szerokopasmowej (art. 54 ust. 6 ustawy z dnia 7 maja 2010 r. o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych, Dz.U. Nr 106, poz. 675, z późn. zm.).

⁸ Zob. D. Sypniewski, *Deregulacja zawodu urbanisty z perspektywy nauk prawnych*, „Metropolitan. Przegląd Naukowy”, 2014, nr 2, s. 79.

⁹ Wyroki TK z: 7 maja 2002, SK 20/2000, OTK ZU 2002/3A poz. 29; 2 grudnia 2002, SK 20/2001, OTK ZU 2002/7A, poz. 89.

¹⁰ Wyrok TK z 22 maja 2001, K 37/2000, OTK ZU 2001/4 poz. 86.

¹¹ Wyrok TK z 2 lipca 2007, K 41/2005, OTK ZU 2007/7A, poz. 72.

¹² Zob. M. Jać, P. Jać, *Planowanie przestrzenne – o potrzebie i kierunkach zmian*, [w:] *Kierunki reformy prawa planowania i zagospodarowania przestrzennego*, red. I. Zachariasz, LEX 2012/el.

¹³ Zob. K. Rokicka, *Konstrukcja dyskusji publicznej nad rozwiązaniami przyjętymi w projekcie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego*, [w:] *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Warszawa 2014, s. 600.

¹⁴ Zob. wyrok TK z 12 maja 2009 r., P 66/07, OTK-A 2009 nr 5, poz. 65.

¹⁵ Zob. wyrok TK z 23 kwietnia 2008 r., SK 16/07, OTK-A 2008 nr 3, poz. 45.

¹⁶ Zob. wyrok TK z 30 listopada 2011 r., K 1/10, OTK-A 2011, nr 9, poz. 99.

¹⁷ Zob. wyroki TK z: 30 listopada 2011 r., K 1/10, OTK-A 2011, nr 9, poz. 99; 12 lutego 2013 r., K 6/12, OTK-A 2013, nr 2, poz. 16 oraz 7 marca 2012 r., K 3/10, OTK-A 2012, nr 3, poz. 25.

¹⁸ D. Sypniewski, *Ewolucja dostępu do zawodów zaufania publicznego w Polsce a rozwój swobody świadczenia usług w Unii Europejskiej*, [w:] *Dziesięć lat polskich doświadczeń w Unii Europejskiej. Problemy prawnoadministracyjne*, red. J. Sługocki, Warszawa 2014, s. 343-344.

Dr Dominik Sypniewski: adiunkt na Wydziale Administracji i Nauk Społecznych Politechniki Warszawskiej. E-mail: dominik.sypniewski@gmail.com.

arkuszy wydawniczych: 0,51

@article{Sypniewski_2016, title={Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 marca 2015 r. K 19/14}, volume={5}, url={http://roczniksamorzadowy.jimdo.com/numery-czasopisma/2016-tom-5/}, journal={Rocznik Samorządowy}, author={Sypniewski, Dominik}, year={2016}, pages={261-268}}

Saternus, P. 2013. *Leksykon urbanistyki i planowania przestrzennego*. Warszawa.

Jać, M. and Jać, P. 2012. *Planowanie przestrzenne – o potrzebie i kierunkach zmian*. In *Kierunki reformy prawa planowania i zagospodarowania przestrzennego*, ed. by I. Zachariasz. Warszawa.

Rokicka, K. 2014. *Konstrukcja dyskusji publicznej nad rozwiązaniami przyjętymi w projekcie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego*. In *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, ed. by B. Dolnicki. Warszawa.

Sypniewski, D. 2014. „Deregulacja zawodu urbanisty z perspektywy nauk prawnych”. *Metropolitan. Przegląd Naukowy* 2.

Sypniewski, D. 2014. *Ewolucja dostępu do zawodów zaufania publicznego w Polsce a rozwój swobody świadczenia usług w Unii Europejskiej*. In *Dziesięć lat polskich doświadczeń w Unii Europejskiej. Problemy prawnoadministracyjne*, ed. by J. Sługocki. Warszawa.
